

10 Recomendaciones para evitar usos sexistas y estereotipados del lenguaje

La lengua castellana, y también el valenciano, ofrecen una amplia gama de recursos lingüísticos para evitar el sexismo en el lenguaje. La adecuación de los usos a los contextos específicos y su combinación razonable es la clave para su consecución.

Los pasos que se proponen para la elección de los recursos son:

UNO Preferencia del uso del masculino o del femenino adecuado al sexo de la persona

Siempre que nos referimos a una persona concreta utilizaremos el género gramatical (masculino o femenino) que corresponda al sexo de la persona.

La rectora María Siempres ha inaugurado...
El señor Pedro Siempres ha presentado su tesis

DOS Utilización de sustantivos genéricos o colectivos para englobar a ambos sexos.

Cuando nos referimos tanto a hombres como a mujeres o cuando no se conoce el sexo de la persona es preferible utilizar sustantivos genéricos o colectivos que resultan inclusivos de ambos sexos y no resultan predeterminantes. El uso del masculino como genérico es una práctica que debe evitarse dado que expresa un uso sexista y estereotipado del lenguaje.

Términos genéricos	Criatura, persona, víctima
Términos colectivos	Alumnado, estudiantado, profesorado, ciudadanía, funcionariado, descendencia, familia

TRES Uso de perífrasis para designar a ambos sexos

Otro recurso para englobar en el discurso a ambos sexos es utilizar una perífrasis para evitar utilizar el masculino como genérico.

A evitar	Alternativas
Los universitarios	La comunidad universitaria

CUATRO Utilización de estructuras impersonales

Podemos eludir el masculino genérico o el uso reiterado de formas dobles omitiendo la referencia directa al sexo del sujeto en la construcción gramatical recurriendo al empleo de estructuras verbales con “se” impersonal y al uso de infinitivos y gerundios.

A evitar	Alternativas
Serán beneficiarios y beneficiarias de estas ayudas...	Se beneficiarán de estas ayudas

CINCO Omisión o sustitución del artículo o determinante

En aquellos casos en los que el sustantivo tiene una única terminación para ambos sexos y donde el artículo o el determinante asume la función de determinar el género, un recurso fácil para evitar un uso sexista es omitir o sustituir el artículo o el determinante:

- Omitir el artículo en determinados contextos: “Solicitantes de la plaza...”
- Usar un pronombre: “Quien solicite la plaza...”
- Sustituir por un determinante sin marca de género: “Cada solicitante de la plaza...”

SEIS Utilización de construcciones metonímicas

Podemos utilizar, en los supuestos en los que sea posible, construcciones metonímicas, aludiendo al cargo, profesión, oficio o titulación con preferencia a la designación de la persona que los desempeñe o posea.

A evitar	Alternativas
El jefe	La Jefatura
El conserje	La Conserjería

SIETE Desdoblamiento

Otra opción para evitar el masculino genérico consiste en desdoblar el término. Es recomendable evitar el uso abusivo y continuado de este recurso en un mismo texto, aunque en determinados contextos, para resaltar que el mensaje va dirigido tanto a mujeres como a hombres, se aconseja expresamente su uso, como es el caso de convocatorias y ofertas de trabajo.

Cuando se utilice el desdoblamiento es conveniente alternar el orden de presentación para no dar sistemáticamente prioridad al masculino sobre el femenino.

Las profesoras y los profesores de la escuela...
Investigadores e investigadoras de la Universitat Jaume I...

Cuando hay que hacer una coordinación de nombres relativos a personas, se debe evitar que un adjetivo determine nombres de género diferente.

El adjetivo (y el artículo, si lo hubiera) concordarán con el sustantivo más próximo, pero calificarán a ambos.

Las trabajadoras y los trabajadores representados

OCHO Explicación tras la utilización del masculino

En el caso de que se emplee el masculino genérico, y para hacer más variados los textos, se podrá asimismo recurrir al uso de aposiciones explicativas, que clarifiquen que en dicho caso su uso responde a su función genérica.

El objetivo es proporcionar a todos, hombres y mujeres, una educación integral.

NUEVE La barra inclinada

No se recomienda la utilización de signos de barras para designar masculinos y femeninos. En su caso, restringirla, básicamente, a impresos y formularios electrónicos. Se escribe la forma masculina y, separada por la barra, la femenina.

DIEZ La arroba

No se recomienda la utilización del signo de la arroba para designar masculinos y femeninos.

10 Recomanacions per a evitar usos sexistes i estereotipats del llenguatge

La llengua castellana, i també el valencià, ofereixen una àmplia gamma de recursos lingüístics per a evitar el sexisme en el llenguatge. L'adequació dels usos als contextos específics i la combinació raonable d'aquests és la clau per a aconseguir-ho.

Els passos que es proposen per a l'elecció dels recursos són:

U Preferència de l'ús del masculí o del femení adequat al sexe de la persona

Sempre que ens referim a una persona concreta utilitzarem el gènere gramatical (masculí o femení) que corresponga al sexe de la persona.

La rectora Maria Mesquita ha inaugurat...

El senyor Pere Mesquita ha presentat la seua tesi

DOS Utilització de substantius genèrics o col·lectius per a englobar a ambdós sexes

Quan ens referim tant a homes com a dones o quan no es coneix el sexe de la persona és preferible utilitzar substantius genèrics o col·lectius que resulten inclusius d'ambdós sexes i no resulten predeterminants. L'ús del masculí com a genèric és una pràctica que ha d'evitar-se atès que expressa un ús sexista i estereotipat del llenguatge.

Termes genèrics	Criatura, persona, víctima
Termes col·lectius	Estudiantat, alumnat, professorat, ciutadania, funcionariat, descendència, família

TRES Ús de perífrasi per a designar a ambdós sexes

Un altre recurs per a englobar en el discurs a ambdós sexes és utilitzar una perífrasi per a evitar utilitzar el masculí com genèric.

A evitar	Alternativa
Els universitaris	La comunitat universitària

QUATRE Utilització d'estructures impersonals

Podem eludir el masculí genèric o l'ús reiterat de formes dobles si ometem la referència directa al sexe del subjecte en la construcció gramatical recurrent a l'ús d'estructures verbals amb «(es)» impersonal i a l'ús d'infinitius i gerundis.

A evitar	Alternativa
Seran beneficiaris i beneficiàries d'aquestes ajudes...	Es beneficiaran d'aquestes ajudes

CINC Omissió o substitució de l'article o determinant

En aqueixos casos que el substantiu té una única terminació per a ambdós sexes i on l'article o el determinant assumeixen la funció de determinar el gènere, un recurs fàcil per a evitar un ús sexista és ometre o substituir l'article o el determinant:

- Ometre l'article en determinats contextos: «Sol·licitants de la plaça...»
- Usar un pronom: «Qui sol·licite la plaça...»
- Substituir per un determinant sense marca de gènere: «Cada sol·licitant de la plaça...»

SIS Utilització de construccions metonímiques

Podem utilitzar, en els supòsits on siga possible, construccions metonímiques, al·ludint al càrrec, professió, ofici o titulació amb preferència a la designació de la persona que els exercisca o posseïska.

A evitar	Alternativa
El cap	La Direcció
El conserge	La Consergeria

SET Desdoblament

Una altra opció per a evitar el masculí genèric consisteix a desplegar el terme. És recomanable evitar l'ús abusiu i continuat d'aquest recurs en un mateix text, encara que en determinats contextos per a ressaltar que el missatge va dirigit tant a dones com a homes, se n'aconsella expressament l'ús, com és el cas de convocatòries i ofertes de treball.

Quan s'utilitze el desdoblament és convenient alternar l'ordre de presentació per a no donar sistemàticament prioritat al masculí sobre el femení.

Les professores i els professors de l'escola...

Investigadors i investigadores de la Universitat Jaume I...

Quan cal fer una coordinació de noms relatius a persones, s'ha d'evitar que un adjectiu determine noms de gènere diferent.

L'adjectiu (i l'article, si n'hi haguera) concordaran amb el substantiu més pròxim, però qualificaran a ambdós.

Les treballadores i els treballadors representats

VUIT Explicació després de la utilització del masculí

En el cas que s'empere el masculí genèric, i per a fer més variats els textos, es podrà així mateix recórrer a l'ús d'apocopes explicatives que aclarisquen que en el dit cas l'ús daquestes respon a la funció genèrica que tenen.

L'objectiu és proporcionar a tots, homes i dones, una educació integral

NOU La barra inclinada

No es recomana la utilització de signes de barres per a designar masculins i femenins. Si és el cas, restringir-la, bàsicament, a impresos i formularis electrònics. S'escriu la forma masculina i, separada per la barra, la femenina.

DEU L'arrova

No es recomana la utilització del signe de l'arrova per a designar masculins i femenins.